تخته سفید شماره ۱۰۴

تاک

برنامه درسی همکاری خانه و مدرسه

مهشید مهرجو*

● انسان‌ها در فراز و نشیب‌های تاریخ همیشه از دردها و آسیب‌های اجتماعی بسیاری رنج برده‌اند و همواره در جست‌وجوی یافتن راه‌ها و شیوه‌هایی برای رهایی از آنها بوده‌اند. جامعه‌شناسان «آسیب» را به رفتاری اطلاق می‌کنند که مخرب زندگی بوده، مورد سرزنش قرار گیرد یا موجب لکه‌دارشدن و جریمه شود. در کشور ما نیز اهمیت مدیریت، کاهش و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، به‌ویژه پنج آسیب اجتماعی دارای اولویت، مشخص شده است. به طوری که مقام معظم رهبری، رئیس‌جمهور را رئیس شورای اجتماعی کشور تعیین فرمودند و خواستار اجرای طرح‌های مفید به منظور کنترل، مدیریت و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی شده‌اند.

یکی از برنامه‌های موفق در زمینه پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، به‌ویژه اعتیاد، در دوره پیش‌دبستانی و ابتدایی طرح موسوم به «همکاری خانه و مدرسه» یا فست است که با رسالت بهبود رفتار کودکان، بهزیستی روان‌شناختی آنان و ایجاد ارتباطات قوی اجتماعی بین خانواده، مدرسه و جامعه اجرا می‌شود. برنامه درسی همکاری خانه و مدرسه برنامه‌ای مبتنی بر شواهد، پیشگیرانه و مداخله‌ای زودهنگام است.

برنامه درسی همکاری خانه و مدرسه در سال ۱۹۸۸ از سوی محقق علمی و استاد مددکاری اجتماعی، دکتر لین مک‌دونالد، بنیان‌گذاری شد. هدف اصلی این برنامه درسی ایجاد روابط قوی‌تر و حمایت از کودکان در خانه و پیشرفت آنان بود. این برنامه بر اساس شواهد، تمرینات و آزمون‌های دقیقی که به طور مداوم بهبود داشته‌اند، طرح‌ریزی شده است. فرایند اجرای این برنامه بر پایه یادگیری تجربی از سوی اعضای آموزش‌دیده تیم‌ها از طریق فرایندی تعاملی در قالب ساختاری مشخص با کودکان، والدین و مراکز آموزشی در هشت هفته صورت می‌پذیرد. تعامل اعضای تیم‌ها با والدین در جهت حمایت از رفتار مثبت والد -فرزندی و در محیطی صمیمی و مفرح همراه با یک‌سری از فعالیت‌های مشخص صورت می‌پذیرد.

پژوهش‌ها نشان داده است اثرات اجرائی این برنامه درسی می‌تواند زندگی کودکان را تغییر دهد. پس از یک دوره آموزشی این برنامه، مشکلات رفتاری کودکان مدرسه بهبود و مشکلات عاطفی در خانه و مدرسه کاهش می‌یابد. پیوند والدین و فرزندان تقویت می‌شود و درگیری خانوادگی کاهش می‌یابد.

برنامه درسی همکاری خانه و مدرسه ضمن توجه به مراحل رشدی کودکان و تاک (تربیت اوان کودکی)، با ایجاد روابط اجتماعی قوی و پیوند خانه و مدرسه سبب توانمندشدن کودکان، خانواده‌ها و مراکز آموزشی در مقابل آسیب‌های اجتماعی می‌شود. بنابراین ضرورت دارد برنامه‌های درسی پیشگیرانه و مداخله‌ای از سنین کودکی و پیش‌دبستان وارد برنامه درسی رسمی آموزش و پرورش شود. حمایت و آموزش این نوع برنامه‌ها در مدارس یک ضرورت و تأمین سلامت و رفاه اجتماعی در آینده خواهد بود.

*پژوهشگر مؤسسه مطالعات کودکی مدرس

بسندگی زبان فارسی و تصور عدالت آموزشی

احمد شبانی‌بانه
معلم

یکی از کلیدواژه‌های جهانی که به حقوق بشر قائل است، مفهوم عدالت است. عدالت، از جمله مفاهیم نخستین است که در فلسفه خلقت نیز بر آن صحه گذاشته شده است. اکنون چه در وجه بشری و چه در صورت الهیاتی آن، مسئله این است که این امر به مثابه کهن‌ترین آرزوی بشر، هنوز تحقق نیافته و چشم‌انداز روشنی از تحقق آن در آینده نیز به چشم نمی‌آید. با این وصف، اگر از صورت الهیاتی آن صرف‌نظر و وجهه انسانی آن، یعنی امکان تحقق آن در زمین، از سوی بشر برجسته شود، ارزیابی امر بسیار یأس‌آلود و غمناک است.

نظام آموزشی کشورها که برگرفته از نظام سیاسی ـ اجتماعی آنهاست، حسب رژیم حقوقی مترتب بر آن با مفاهیمی از جمله عدالت چه برخوردی کرده‌اند؟ در ایران به دلیل غلظت تمرکزبیشتر بر عدالت در سیاست‌های کلان، آموزش و پرورش هم متأثر از رویه‌ها و روندهایی است که گاه با تمسک به قانون و گاه با شیوه‌های دیگر، اموری همچون برقراری عدالت تعریف و عملیاتی می‌شود؛ از جمله رفتارها در این زمینه، طرح اخیر معاونت آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش است که با عنوان «بسندگی زبان فارسی» درصدد گسترش عدالت آموزشی برآمده است.

رضوان حکیم‌زاده، معاون آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش که جزء معدود زنانی شده که برای تحقق شعار حضور زنان در کابینه رئیس‌جمهور روحانی، جای خالی وزیر زن را پر کرده، با اعلام این طرح گفته است: طرح بسندگی زبان فارسی فقط برای «اجرای عدالت آموزشی» و «جلوگیری از زدن برچسب دیرآموز به دانش‌آموزان مناطق دوزبانه» است. وی می‌افزاید: این طرح در این راستاست که بتوانیم فاصله بین این کودکان با دیگر هم‌سالان خود را که بر زبان فارسی مسلط هستند، کم کرده و این امکان در شرایط یکسان یادگیری و برای اجرای عدالت آموزشی برای همه نوآموزان بدو ورود به مدرسه فراهم شود. برای تحلیل این طرح لازم است ابتدا تعریفی از آزمون بسندگی زبان ارائه و سپس زوایای دیگر طرح ارزیابی شود. واژه بسندگی که معادل انگلیسی آن (Sufficien-cy) است، به معنای مقدار کافی، شایستگی و قابلیت است. به طور کلی، آزمون بسندگی زبان، معیاری برای سنجش دانش زبان مقصد برای اشخاصی است که می‌خواهند در کشورهای زبان مقصد درس بخوانند، کار یا به آن کشورها مهاجرت کنند. این امر درباره زبانی مانند انگلیسی از دهه ۶۰ میلادی شروع شده و فراگیرندگان این زبان از سراسر جهان در آزمون‌هایی همچون تافل و آیلتس، به طور داوطلبانه برای دریافت اجازه تحصیل یا کار در کشورهای غالبا انگلوساکسون شرکت می‌کنند.

معاونت آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش با تأسی از چنین الگویی درصدد است کودکان ایرانی را که زبان مادری آنها فارسی نیست، سنجش آغازین کند تا در صورت احراز قابلیت، اجازه ورود به آموزش و پرورش رسمی را صادر کند. این طرح گرچه در ظاهر امر طرحی است که در لوای گسترش عدالت مطرح شده و با خود حامل ژست‌های مساوات‌طلبانه است اما در نهان نگاهی «مهاجرانه» به بخش عمده‌ای از کودکان این مملکت دارد؛ یعنی به کودکان غیرفارسی‌زبان نگاهی همچون مهاجران دارد. از این‌رو ـ در صورت عملی‌شدن آن ـ اقدامی فراقانونی است و در راستای بُریدن زودهنگام کودکان غیرفارسی‌زبان از محیط تربیت طبیعی آنان صورت می‌گیرد.

چنانچه این طرح پیاده شود، «بسندگی زبان فارسی» هم به برنامه غربالگری در پیش‌دبستانی افزوده خواهد شد و از آن به بعد با «نابسندگی» و عدم کفایت زبان فارسی کودکان غیرفارسی‌زبان، به مثابه یک ناتوانی و مانند مواردی همچون کم‌بینایی، کم‌شنوایی یا یک اختلال یادگیری برخورد خواهد شد. آن‌گونه که حکیم‌زاده گفته است، چنانچه بتوانند برنامه غربالگری را به سن چهارسالگی عقب بکشند، به این منجر خواهد شد که از آن پس اداره تعلیم و تربیت، به صورت خزنده وارد زیست تربیتی کودکان غیرفارس شده و برای سال‌های تربیت غیررسمی (تربیت در دامان خانواده) نیز نقشه راه می‌کشد. حکیم‌زاده تصریح می‌کند اکنون سنجش به صورت اختیاری برای پنج‌ساله‌ها و به طور محدود برای چهارساله‌ها نیز انجام می‌شود، اما اگر بتوانیم سنجش را دو سال عقب ببریم، امکان مداخلات بهتری فراهم می‌شود. اینکه وزارت آموزش و پرورش، به نام تعلیم و تربیت و در لفافه برقراری عدالت آموزشی، سخن از «امکان مداخله» در زیست تربیت غیررسمی کودکان بخشی از مناطق کشور می‌گوید، جای سؤال جدی دارد. البته این موضع با بخشی از سخنان این مقام مسئول در تبیین طرح حالتی تناقض‌گونه دارد آنجا که می‌گوید: در برنامه رسمی پیش‌دبستانی اهتمام به حفظ زبان مادری مدنظر بوده است. اکنون باید گفت اگر منظور ایشان از حفظ زبان مادری، در خانه یا از برکردن چهار شعر آهنگین به زبان مادری این کودکان است، باید شب و روز به شکرانه این همه بذل و بخششی که نظام آموزشی به کودکان این مناطق ارزانی داشته است، سر تسلیم و رضا از وزارت آموزش و پرورش برنداشت! حکیم‌زاده گفته است: «در این طرح قرار است آمادگی نوآموزان به زبان فارسی بررسی شود و اگر مشخص شد آمادگی ندارند، برنامه‌های هدفمندی برای تقویت زبان فارسی ارائه شود تا این کمبود جبران شود». حال باید پرسید این برنامه‌های هدفمند که درصدد تقویت زبان فارسی خواهند بود، چه هستند؟ آیا درگیرکردن ناخواسته و زودهنگام خانواده‌های این مناطق است؟ آیا تحقق این هدف مستلزم تدوین برنامه‌ای ویژه است که مثلا دوره پیش‌دبستانی در مناطق خاصی از کشور طولانی‌تر شود؟ آیا الزام و تحکم مربیان کودک در این مناطق به سخن‌گفتن به زبان فارسی با کودکان است؟ آیا این طرح موجب ورود مافیای کتاب‌های کمک‌آموزشی به دوره پیش‌دبستانی این مناطق نخواهد شد؟ آیا این طرح، نوعی طبیعت‌زدایی از کودکان این مناطق به حساب نمی‌آید؟

به نظر می‌رسد وزارت آموزش و پرورش علی‌رغم تصریح قانون اساسی در خصوص مسئله زبان در تعلیم و تربیت، با گذشت ۴۰ سال از تصویب آن، هنوز به جای اینکه به فکر راه‌حل عقلایی مسئله باشد، درصدد فرار به جلو و مسئله‌زدایی از آن است.

به نظر راقم این سطور که خود حدود ۲۷ سال است در کار تعلیم و تربیت است، اینکه به خاطر «دیرآموز» خطاب‌نکردن کودکان دوزبانه، در تسریع فارسی‌آموزی آنها باید تعجیل کرد، استدلال ضعیف و ناپخته‌ای است. بر این مبنا می‌توان توجه طراحان بسندگی زبان فارسی را به آزمون‌های بین‌المللی پیشرفت تحصیلی و خواندن پرلز و تیمز معطوف کرد که هر چهار یا پنج سال یک بار در سطح جهان برگزار می‌شود؛ از آنجا که ایران نیز سال‌هاست در این آزمون‌ها شرکت می‌کند، با نگاهی به نتایج آن، می‌توان دریافت از حدود ۴۵ کشور شرکت‌کننده در این آزمون‌ها، ایران اکثرا در ردیف پنج کشور آخر بوده است. اکنون وزارت آموزش و پرورش، واهمه زدن چه برچسبی برای دانش‌آموزان ایرانی شرکت‌کننده در این آزمون‌ها را دارد؟ آیا برای جبران این کاستی آموزشی در سطح بین‌المللی اقدامی شبیه آنچه برای کودکان دوزبانه اندیشیده، در نظر گرفته است؟ تبعات روانی و اجتماعی ناشی از نگاه تمرکزگرایانه این طرح که فاقد محمل قانونی نیز هست، چه خواهد بود؟ آیا این دلسوزمآبی به معنای کوتاه‌کردن دوران کودکی بچه‌های این مناطق نخواهد بود؟ شکست تحصیلی و ترک زودهنگام مدرسه، آن‌گونه که حکیم‌زاده می‌گوید، شاید در ظاهر به دلیل تسلط‌نداشتن کودکان این مناطق بر زبان فارسی باشد اما در باطن به سبب انفصال و گسست آنان از سرشت و طبیعت زبانی و منتهی‌نشدن گفتار آنان به نوشتار است. آنچه در طرح بسندگی زبان فارسی مراد است، برقراری عدالت نیست، بلکه تصور عدالت است. عدالت در معنای افلاطونی‌اش گرچه ممکن است به نظر برخی، آرمان‌گرایانه باشد اما هنوز زیباتر و انسانی‌تر است؛ از نظر افلاطون عدالت یعنی «هر چیزی بر جای خودش». در مقابل، به نظر می‌رسد عادلانه‌خواندن این طرح بیشترین قرابت معنایی را با تعریف هگل از عدالت داشته باشد که تعریفی انسانی به شمار نمی‌آید وقتی که می‌گوید: «آن چیزی که دولت می‌گوید عدالت است».

حال‌وهوای تعاونی مختص فرهنگیان شهر تهران چگونه است؟

شرکت تعاونی مصرف تأمین نیاز اداره کل آموزش‌وپرورش شهر تهران، در تیرماه ۱۳۹۵ با هدف خدمت‌رسانی به فرهنگیان تهرانی تشکیل شد. این تشکیلات اقتصادی به‌صورت جداگانه زیر نظر وزارت تعاون اما با امکانات آموزش‌وپرورش شهر تهران فعالیت می‌کند و هر سه سال یک‌بار انتخاباتی برای تعیین اعضای هیئت مدیره و بازرسان برگزار می‌کند. مرتضی‌زاده، رئیس هیئت مدیره شرکت تعاونی مصرف تأمین نیاز اداره کل آموزش‌وپرورش شهر تهران می‌گوید: پیش از این نیز تعاونی‌هایی در سطح شهر تهران و مناطق وجود داشت اما اداره کل آموزش‌وپرورش شهر تهران به‌صورت مجزا تعاونی نداشت، به‌جز یک تعاونی مصرف که برای استان تهران است. او می‌گوید: این تعاونی برای خدمت‌رسانی بهتر به فرهنگیان به‌طور فراگیر شروع به کار کرد و با اساسنامه‌ای که به تصویب وزارت تعاون رسید، انتخابات برگزار شد و افرادی انتخاب شدند. اکنون در حدود سه سال است که از فعالیت تعاونی می‌گذرد. درواقع در ۱۲ تیر ۱۳۹۵ کار را شروع کردیم و اکنون سه سال تمام شده است و چند روز قبل انتخابات دور جدید برگزار شد. مرتضی‌زاده راجع به تعداد اعضای عضو این تعاونی می‌گوید: تعداد اعضا در شروع کار تعاونی حدود ۴۱۰ نفر بود و تا الان که آخرین جلسه را داشتیم، تعداد اعضا به ۶۵۰ نفر رسیده است. حداقل سرمایه هر نفر هم برای عضویت در تعاونی ۳۰۰ هزار تومان است و سقف تعداد سهم هر نفر ۱۰ سهم است؛ یعنی هر کسی می‌تواند از ۳۰۰ هزارتومان تا سه میلیون تومان سهم داشته باشد. او با اشاره به اینکه این تعاونی فروشگاه ندارد، می‌افزاید: قرار نبود ما فروشگاه‌داری کنیم و به همین دلیل اکنون فروشگاه تعاونی نداریم، اما به‌جای آن با جاهایی طرف قرارداد شده‌ایم و همکارانمان را به آنجا معرفی می‌کنیم. تعاونی‌های مصرفی که شیوه‌شان فروشگاه‌داری است، اکنون تقریبا منسوخ شده‌اند زیرا فاصله مکانی فرهنگیان در سطح شهر تهران به یک فروشگاه متمرکز یکسان نیست و به همین دلیل ما بهتر دیدیم فروشگاه‌هایی را پیدا کنیم، در نقاط مختلف شهر تهران و به همکاران فرهنگی معرفی کنیم تا از آنجا خرید کنند. البته قرارداد خریدهای اقساطی فرهنگیان و پرداخت آن بر عهده این تعاونی است و همکار فرهنگی می‌تواند برود و خرید کند. مرتضی‌زاده درباره دیگر فعالیت‌های شرکت تعاونی مصرف تأمین نیاز اداره کل آموزش‌وپرورش شهر تهران می‌گوید: در کنار این کار فعالیت دیگری مانند راه‌اندازی رستوران ویژه فرهنگیان انجام شده است. یک رستوران در شهرک اکباتان راه انداختیم و با چند منطقه دیگر هم رایزنی‌هایی انجام داده‌ایم. یکی‌دیگر از فعالیت‌های دیگری که این تعاونی انجام می‌دهد در زمینه تجاری‌سازی و آماده‌سازی فضاهایی است که مازاد بر نیاز آموزش‌وپرورش هستند. مثلا فرض کنید آموزش‌وپرورش مناطق یا اداره کل، مکانی دارند که بدون استفاده است و برای تجاری‌شدن باید فعالیت‌هایی در آنجا انجام شود. یکی از کارهای شرکت تعاونی این است که ما آن نقاط را شناسایی و با مناطق گفت‌وگو می‌کنیم و طرحی برای آن می‌ریزیم و براساس آن جلو می‌رویم تا ان‌شاءالله استفاده‌اش به همکاران بزرگوار فرهنگی‌مان برسد. مرتضی‌زاده با اشاره به انتخابات اعضای هیئت‌مدیره این شرکت تعاونی که در ماه خرداد برگزار شد، می‌گوید: اعضای هیئت‌مدیره هر سه سال یک‌بار انتخاب می‌شوند و بازرسان هم با رأی اعضا انتخاب می‌شوند. اعلام این مجمع عمومی سالانه برای ارائه بیلان کاری است که به تأیید بازرسی می‌رسد و سود مصوب در مجمع به همکاران فرهنگی عضو می‌رسد. تا کنون به‌جز مبلغی که باید در حساب بماند، به‌طور قانونی الباقی در قالب سود براساس تعداد سهم به افراد ارائه شده است. اما انتخابات هر سه سال یک‌بار انجام می‌شود.

یادداشت

رفع فاصله‌های تهدیدآمیز تابستانی

کامل حسینی
دبیر آموزش‌وپرورش

● یکی از استادان برجسته ایرانی در فرانسه گفته بود که اگر بنده به‌طور مرتب در زمینه دانش و دانسته‌های خود ممارست نداشته باشم، به‌زودی آنها را فراموش خواهم کرد. اکنون از خود باید پرسید که سخن استاد به کدامین حقیقت مهم برای دانش‌آموزان اشاره دارد؟ حقیقتی هست که برخی خانواده‌ها از آن ناآگاهند و آن بی‌توجهی به فاصله و شکاف‌های یادگیری است که مانند یک راه انحرافی، آغازش تعطیلات تابستانی و انتهایش مسیر برهوت پاییز سال تحصیلی نو است. برخی اولیای دانش‌آموزان با خیال اینکه کسب نمره قبولی و حتی معدل بالا بر این فاصله‌ها غلبه خواهد کرد، بی‌خیال اهمیت تعطیلات تابستانی خواهند شد. البته نگارنده منکر وجود سرگرمی‌ها و تفریحات تابستانی نیست، اما نباید از این فرصت‌های تابستانی برای رفع اشکالات علمی و تحصیلی هم غافل شد. در زمان تابستان، رکود یادگیری و تمرین مداوم و همچنین فاصله‌گرفتن مطلق از کتاب‌های درسی و غیردرسی سبب ایجاد شکاف میان یادگیری‌های سال قبلی با سال نو خواهد شد. از یک طرف زمان چندانی در اختیار آموزگاران نیست که بتوانند همیشه کلیات مطالب درس سال قبلی را در هر جلسه مرور کنند، مگر مرور از طریق مطالبی که ممکن است لابه‌لای برخی مطالب درس جدید بتوان به آنها اشاره کرد و از طرف دیگر درست یا نادرست این قضیه بماند که مطالب کلی و پیش‌نیاز سال قبلی در سال جدید خیلی کمتر گنجانده می‌شود. در حقیقت، کلاس‌های خصوصی و تقویتی باید به‌منظور مرور بیشتر دروسی مانند زبان، ریاضی، عربی در تابستان مدنظر اولیای دانش‌آموزان باشد. البته برخی درس‌های علوم انسانی بیشتر از آنکه نیازمند کلاس تقویتی و حتی پیش‌نیاز باشند، نیازمند تمرکز و توجه بیشتر به مطالعه کتاب‌های غیردرسی، مجله‌ها و برخی مطالب روزنامه‌ها است؛ زیرا موفقیت دانش‌آموزان در این‌گونه درس‌ها بیشتر از آنکه وابسته به یادگیری فرمول‌ها و قواعد مشخصی باشد، بر گسترش افق ذهن و تفکر آنها از طریق آشنایی بیشتر با مسائل فرهنگی و اجتماعی استوار است.

مطالعه کتاب‌های دیگر و یادداشت‌های مجله‌ای و روزنامه‌ای در زمینه دروس پایه‌ای متناسب با سطح دانش‌آموزان هم باید در تابستان‌ها در نظر گرفته شود، زیرا مطالعه کتاب‌ها اعم از مجلات و روزنامه در هر زمینه‌ای علاوه بر افزایش دانسته‌های دانش‌آموزان سبب برانگیختن علاقه نسبت به کتاب‌های درسی هم خواهد شد. اما حقیقتی دیگر که باید به آن توجه داشت، بحث ضرورت هزینه‌های مادی و غیرمادی است که در این راه یعنی رفع فاصله‌های احتمالی پرداخت می‌شود؛ به عبارت دیگر مصداق بارز رفع این فاصله‌های یادگیری، یعنی تحقق یادگیری‌ها از راه مطالعه غیردرسی و سایر کلاس‌ها برای فرزندان ازسوی اولیای گرامی مستلزم صرف هزینه‌های نسبتا سنگین است، اما همان‌طورکه می‌دانیم برای رسیدن به هر امر مفید و سازنده‌ای باید هزینه کرد و آنچه مسلم است موفقیت بیشتر فرزندان نیز از این قاعده جدا نیست و باید هزینه پرداخت کرد تا در آینده هزینه‌های مادی و به‌ویژه معنوی دوباره به سمت فرزندان بازگردند.

جدول ۳۴۱۱ ■ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- ریگ نرم- شهر مدفن مولانا- روحانی یهودی ۲- میهمانی در شب- مجرای ریختن گندم به آسیاب ۳- پوشیده و پنهان- باز کردن- امیدوار کردن ۴- بیشه- کارگروه- زشت و زننده ۵- خالی نیست- زنان بر سر کنند- ویروس سگی ۶- به کمک آن می‌توان اجسام سنگین را آسان‌تر جابه‌جا کرد- هادی الکتریسیته- اسب تبریزی ۷- زهرآلود- یادبود- صادق و بی‌ریا ۸- فضاپیمای بالدار- شرح- خواروبارفروش ۹- نوعی دهل- میوه‌ای شیرین و آبدار- آرایش ۱۰- حیوان گوش مخملی- پیشروان طریقت- خواهش‌های نفسانی ۱۱- شماره ساختمان- دفتر نگهداری عکس- الفبای موسیقی ۱۲- شب نزول قرآن- عهده‌دار انجام کاری- وزیدن باد ۱۳- غذای ثروتمندان- مریض- زبان عربی ۱۴- فیلسوف مشهور ایرانی در قرن یازدهم- یک هزارم متر ۱۵- تحتانی- شیفته و عاشق- فرمان سکوت.

عمودی:

۱- حسد- سؤال- حد فاصل امور ممنوع و مجاز ۲- نوآور- بهشت زیر پای اوست- نقاش نامدار اسپانیایی ۳- اولین رهبر اتحاد جماهیر شوروی- هر بخش یک مجموعه- وسیله ترسیم دایره ۴- عدد- شیشه آزمایشگاهی- جانشین ۵- استفراغ- تاریخ‌نگار- بینی- بدن بی‌سر! ۶- صدای گریه بچه- دعای مستحبی روز جمعه- پس از سپتامبر ۷- محصول صادراتی کوبا- پرنده مقلد- روزه‌گرفتن ۸- کشتی‌گیر ایرانی که چهار دوره در المپیک حضور داشته است ۹- اهل هند- ستاره‌ای روشن در نیمکره جنوبی آسمان- پست‌فطرتی ۱۰- پایان- سرپوش لامپ- کامیون ارتشی ۱۱- عادت- از یاران امام حسین(ع)- نام خداوند در دین یهود- نفی عرب ۱۲- شکلک- سواره- ورزشگاه مشهور انگلستان ۱۳- بیرونی- رقیبان- از هفت قلم آرایش قدیم ۱۴- آبشار مرتفع ونزوئلا- رشته‌ای در موسیقی- گیاهی ۱۵- کیفر- گرفتگی زبان- پرستار.

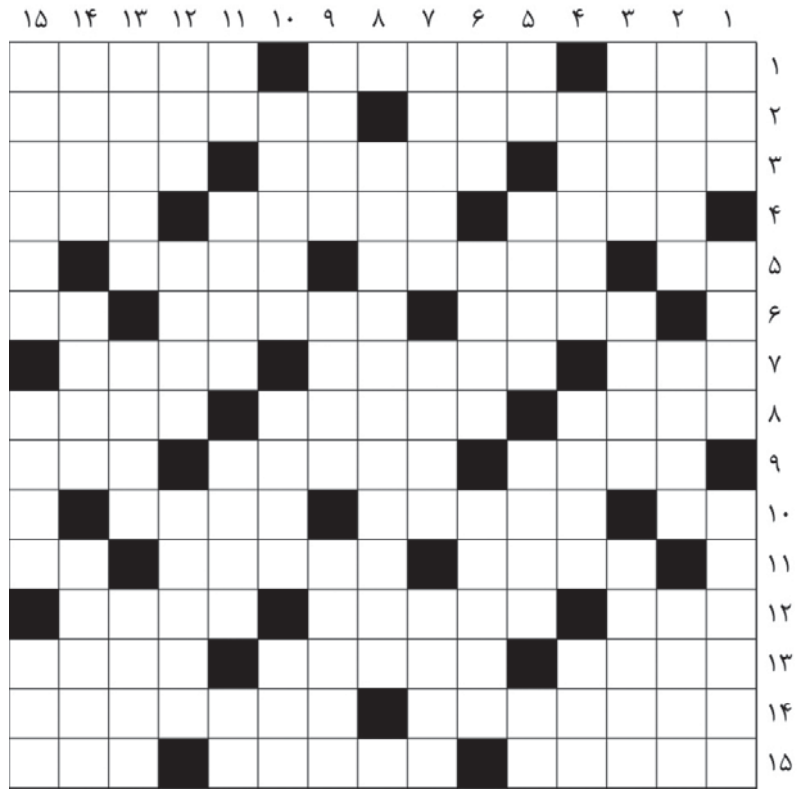

حل سودوکو سخت

۴	۳	۹	۷	۸	۱	۲	۵	۶
۱	۵	۲	۳	۶	۴	۸	۷	۹
۶	۷	۸	۹	۵	۲	۳	۴	۱
۸	۶	۴	۵	۳	۷	۹	۱	۲
۵	۹	۳	۲	۱	۸	۷	۶	۴
۲	۱	۷	۶	۴	۹	۵	۳	۸
۳	۸	۵	۴	۲	۶	۱	۹	۷
۹	۲	۶	۱	۷	۳	۴	۸	۵
۷	۴	۱	۸	۹	۵	۶	۲	۳

حل سودوکو ۲۴۰۶

۶	۵	۳	۴	۸	۲	۱	۹	۷
۷	۴	۲	۱	۶	۹	۸	۳	۵
۹	۱	۸	۷	۳	۵	۴	۶	۲
۳	۷	۵	۶	۱	۸	۹	۲	۴
۴	۸	۱	۹	۲	۷	۶	۵	۳
۲	۶	۹	۵	۴	۳	۷	۱	۸
۸	۹	۶	۳	۵	۴	۲	۷	۱
۵	۲	۷	۸	۹	۱	۳	۴	۶
۱	۳	۴	۲	۷	۶	۵	۸	۹

جدول ۳۴۱۰

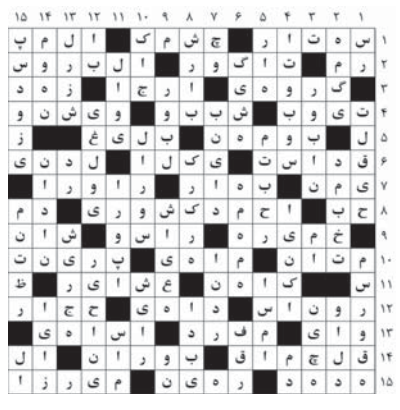

سودوکو سخت ۲۴۰۷

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

	۷		۱	۹				
۸	۳			۵				
		۵			۴	۹		
			۸			۶		۵
	۶						۲	
۲		۳			۱			
		۴	۹			۵		
				۷			۶	۱
				۲	۵		۹	

سودوکو ساده ۲۴۰۷

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

		۱	۵		۹	۶		۷
۹	۷				۲		۵	
	۸					۱		
۱				۹		۷		۵
			۲		۷			
۸		۷		۵				۹
		۳					۶	
	۹		۴				۷	۲
۵		۴	۶		۸	۹		